

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Haridusteaduste (humanitaarsed) õppekava

Marianne Lukk

ÕPETAJA TÖÖGA SEOTUD MOTIIVID JA NENDE SEOSD ÕPETAJATE
TAUSTATEGURITEGA EESTI SEITSME MAAKONNA NÄITEL

bakalaureusetöö

Juhendaja: Merle Taimalu, Ph D

Läbiv pealkiri: õpetaja tööga seotud motiivid

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Merle Taimalu, Ph D

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: nimi (teaduskraad)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2015

Sisukord

Resümee	3
Abstract	4
Sissejuhatus	5
Uurimuse teoreetilised lähtekohad	6
Motivatsioon ja motiivid	6
Motivatsiooniteooriad.....	7
Maailmas läbiviidud uurimused õpetajate motiividest ja nende seostest taustateguritega.....	8
Eestis läbiviidud uurimused seoses õpetaja tööga seotud motiivide ja üldise motivatsiooniga	10
Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid.....	11
Metoodika.....	12
Valim	12
Mõõtevahend	14
Protseduur	16
Tulemused	17
Arutelu.....	21
Tänuõnad	24
Autorsuse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25

Lisad

Resümee

Töö eesmärgiks oli välja selgitada, millised on tegevõpetajate hinnangud oma tööga seotud motiividele ja kuidas need on seotud õpetaja taustateguritega. Uurimuse valimiks oli 385 õpetajat seitsmest Eesti maakonnast. Mõõtevahendiks oli ankeet, milles kasutati FIT-Choice skaalat (*Factors Influencing Teaching Choice* (Richardson & Watt, 2006)). Uurimuse tulemustest selgus, et tegevõpetajad hindavad kõige kõrgemalt töötamist laste ja noortega ning kõige vähem töövõimalust välismaal. Erinevused ilmnisid erinevates kooliastmetes õpetavate tegevõpetajate hinnangute vahel tööga seotud motiividele. Samuti ilmnisid erinevused hinnangutes tööga seotud motiividele võrreldes erinevate ainete õpetajaid. Samuti leiti seoseid õpetajana töötamise staaži ja hinnangute vahel tööga seotud motiividele.

Märksõnad: õpetaja tööga seotud motiivid, taustategurid, FIT-Choice skaala

MOTIVES ASSOCIATED WITH TEACHERS' WORK AND THEIR RELATION WITH
TEACHERS' BACKGROUND FACTORS AMONG SEVEN ESTONIAN COUNTIES

Abstract

The aim of this study was to find out what kind of motives teachers value and to see if these motives have a connection with teachers' background factors. 385 teachers from seven different Estonian counties filled out the form, in which FIT-Choice scale was used (*Factors Influencing Teaching Choice* (Richardson & Watt, 2006)). The results of the study showed that teachers valued working with children and young people the most and the least important for them was the opportunity to work abroad. Differences occurred when comparing teachers' motives according to school level and teaching subject. It was also found that there is a relation between the evaluation given to motives and the time spent in profession.

Keywords: motives associated with teacher's work, teachers' background factors, FIT-Choice scale

Sissejuhatus

Motivatsioon seoses õpetajatööga on viimasel aastakümnel olnud üheks võtmesõnaks haridusalastes uurimustes (Hoy, 2008; Klassen, Al-Dhafri, Hannok, Betts, 2011; Watt & Richardson, 2008; Watt et al, 2012). On ka uurimusi, milles on leitud, et mitte alati ei kavatse õpetajaks õppijad sellele erialale ka jääda (Bruinsma & Jansen, 2010; Roness & Smith, 2009). Richardson & Watt (2008) on uurinud, mis motiveerib üliõpilasi õpetajaks õppima ja milline on nende ettekujutus tulevase töö kohta ning leidsid, et saab kaardistada õpetajatüüpe vastavalt sellele, kui motiveeritud nad seoses oma tulevase tööga on.

Watt ja tema kolleegid (2012) võrdlesid Austraalia, Ameerika, Saksamaa ja Norra õpetajakoolituse üliõpilasi, et saada teada, millistel põhjustel õpetajatöö valitakse ja kas keskkond, kus elatakse, mõjutab õpetajatöö valiku põhjuseid või mitte. Vastupidiselt arvatule olid eri riikides pigem sarnased tulemused.

Nii mujal maailmas (Fokkens-Bruisma & Canrinus, 2012; Kılınç, Watt, Richardson, 2012; Watt, Richardson, Wilkins, 2014) kui ka Eestis läbiviidud uurimustega (Kõiv, 2014; Peterson, 2013; Voltri, Luik, Taimalu, 2013) tutvudes võib öelda, et enamasti on keskendutud just õpetajakoolituse üliõpilastele, kes ei tööta veel koolis, vaid alles omandavad õpetajakutset.

Vähem on mujal maailmas tehtud uurimusi tegevõpetajate tööga seotud motivatsioonitegurite kohta (Kocabas, 2009). Eestis taolisi uurimusi leida ei ole. On uuritud õpetaja motivatsiooni ja koolis valitseva organisatsioonikultuuri seoseid (Soonsein, 2012) ja on hinnatud erinevate õpetajate õpetamismotivatsiooni (Kallus, 2013). Autorile teadaolevalt ei ole Eestis uuritud õpetajatööga seotud motivatsioonitegurite ja tegevõpetajate taustategurite seoseid tegevõpetajate puhul. Seega on leida uurimusi õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite kohta, kuid praegu teame me sellel teemal üsna vähe tegevõpetajate kohta. Kui me teame, mis õpetajaid nende töös motiveerib ja mis mitte, siis oskame paremini hinnata, mida juba õpetajakoolituse jooksul võiks muuta ja millele rohkem tähelepanu pöörata.

Seega on uurimisprobleemiks, mis õpetajaid nende töös motiveerib. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on anda ülevaade tegevõpetajate hinnangutest enda tööga seotud motiividele ning selgitada välja erinevate taustategurite seos nende motiividega.

Bakalaureusetöö jaguneb kaheks: teoreetiliseks ja empiiriliseks. Teoreetilises osas selgitatakse täpsemalt erinevaid mõisteid ja antakse ülevaade varasematest uurimustest. Uurimuse teises osas antakse ülevaade uurimuse meetodikast ning saadud tulemustest.

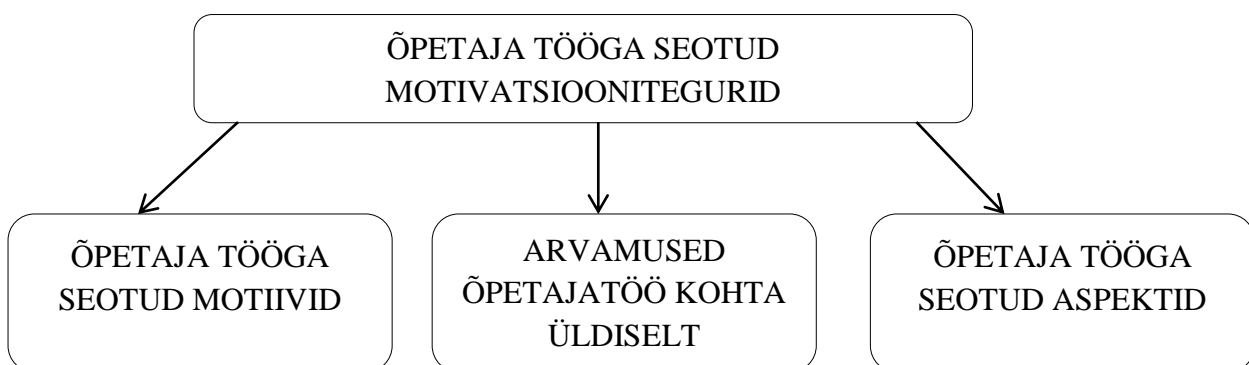
Uurimuse teoreetilised lähtekohad

Järgnevas peatükis antakse seletused erinevatele mõistetele seoses *motivatsiooniga* ja selle alaliikidele, räägitakse saavutusmotivatsioonist, antakse ülevaade mujal maailmas ning Eestis läbiviidud uurimustest ning jõutakse välja konkreetse uurimuse eesmärgi ja hüpoteesideni.

Motivatsioon ja motiivid

Mõistet *motivatsioon* võib selgitada erinevat moodi, sealjuures tuleb eristada mõisteid *motiiv* ja *motivatsioon*, samas aetakse neid ka segamini ning kasutatakse vahel ka sünonüümidenä (Sinclair, 2008). Eesti keele seletava sõnaraamatu järgi tähendab *motivatsioon* motiivide kogumit, mis paneb inimese mingil viisil toimima. *Motiiv* on seega mingi käitumise ajendiks või põhjuseks (Eesti Keele Seletav Sõnaraamat). *Motivatsioon* on miski, mis paneb meid midagi tegema (Sinclair, 2008). Ryan & Deci (2000) on öelnud, et olla motiveeritud tähendab, et liigutakse millegi suunas.

Motivatsioonil on mitmeid alaliike. Selle bakalaureusetöö üheks peamiseks mõisteks on *õpetajatööga seotud motiivid*. See mõiste kuulub *õpetajatööga seotud motivatsioonitegurite* mõiste alla (vt Joonis 1). *Õpetajatööga seotud motivatsioonitegurid* hõlmavad endas motiive, miks inimene soovib õpetajana töötada, arvamusi õpetajatöö kohta üldiselt ning õpetajatööga seotud aspekte. Selles bakalaureusetöös keskendutakse motivatsioonitegurite ühele alaaspektile – õpetaja tööga seotud motiividele.



Joonis 1. *Õpetaja tööga seotud motivatsioonitegurite jaotus* (Mõttus, 2015)

Motivatsiooniteooriad

Üheks levinud motivatsiooniteooriaks on saavutusmotivatsiooni teooria (*Expectancy-value theory*). Saavutusmotivatsiooni teooria juured on 1950ndates aastates, mil Atkinson defineeris esimesena lootuseid kui indiviidide ootuseid sellele, kas nende sooritusele järgneb läbikukkumine või õnnestumine. (Eccles & Wigfield, 2000). Saavutusmotivatsiooni uurijad püüavad seletada inimeste valikuid saavutustega seotud ülesannete puhul ning püsivust ja võimekust nende ülesannete läbiviimisel (Eccles, Wigfield & Schiefele, 1998). See, millised on meie ootused sooritusele ning kuidas me seda väärtustame, mõjutab ka meie pingutuse suurust ning püsivust soorituse jooksul (Eccles & Wigfield, 2000). Wigfield'i & Eccles'i (2000) mudel saavutusmotivatsiooni teooriast on FIT-Choice skaala aluseks.

FIT-Choice skaalale panid aluse Austraalia uurijad Richardson & Watt, kes katsetasid 2006. aastal Austraalia tudengite peal skaala sobivust (Richardson & Watt, 2006) ning leiti, et skaala on valiidne. Need kaks Austraalia uurijat võtsid teadmised saavutusmotivatsiooni teooriast ning panid need kokku õpetajakutse valikut mõjutavate teguritega. Nii saadi mudel, mis on olnud paljude teaduslike tööde aluseks seoses motivatsiooniga ning mida on kohandatud erinevateks juhtudeks (Richardson & Watt, 2006).

Edward L. Deci ja Richard M. Ryan (1985) panid aluse enesemääratlemise teooriale (*Self-Determination Theory*) mille järgi on eesmärgi poole liikumisel määravaks see, mil määral on inimene võimeline rahuldama põhilisi psühholoogilisi vajadusi. Nende vajaduste rahuldamine on eelduseks sellele, et tekivad erinevad motivatsiooni alaliigid. Põhilisteks motivatsiooni alaliikideks on sisemine ja väline motivatsioon. Sisemise motivatsiooni ajendil tegutsetakse siis, kui ollakse huvitunud tegevusest isegi siis, kui sellele ei järgne enda jaoks kasulikku tulemust, välise motivatsiooni puhul aga just oodatakse tegevusele enda jaoks kasulikku tulemust (Ryan & Deci, 2000).

Motiive on erinevates uurimustes jagatud sisemisteks ja välisteks motiivideks (Ryan & Deci, 2000; Sinclair, 2008). Prantsusmaal, Austraalias, Belgias, Kanadas, Hollandis, Slovakkia Vabariigis ja Suurbritannias läbiviidud uurimuse kohaselt on õpetajatöö valiku põhjusteks kõige enam soov töötada laste ja noortega ning samas ka seetõttu, et töö pakub intellektuaalset arengut ja võimalusi ühiskonnas midagi muuta (OECD, 2005). Neid motiive võib lugeda sisemisteks motiivideks. Seega sisemised motiivid on seotud õpetajatöö olemusega. Välisteks motiivideks on seotud töötasu või muude kasudega seoses tööga (OECD, 2005). Välisteks motiivideks võivad olla ka pikk suvepuhkus, palk ja staatus (Kyriacou &

Coulthard, 2000). Välised motiivid on sisemiste motiivide vastandiks, sest sisemise motivatsiooni puhul tehakse midagi just selle tegevuse enda pärast, mitte tegevuse tulemuse tõttu (Ryan & Deci, 2000).

On uurimusi, kus jaotatakse motiivid kolmeks – sisemisteks, välisteks ja altruistlikeks (Kyriacou & Coulthard, 2000; Thomson, Turner & Nietfeld, 2012). Samas on uurimusi, kus mõistetakse sisemisi ja altruistlikke motiive sünonüümidenä (König & Rohtland, 2012). Altruistlike motiivide alla kuulub see, et peetakse õpetajatööd ühiskondlikult väärtuslikuks ja oluliseks tööks, soovitakse aidata õpilastel olla edukas ning ühiskonnas midagi muuta (Kyriacou & Coulthard, 2000; OECD, 2005). Õpetajate, kes on altruistlikult motiveeritud, peamiseks eesmärgiks on aidata lastel õppetöös edukas olla (Kyriacou & Coulthard, 2000; Roness & Smith, 2010).

Maailmas läbiviidud uurimused õpetajate motiividest ja nende seostest taustateguritega

Uurimustes on leitud ka mitmeid õpetajate taustategureid, millel on seoseid õpetajatööga seotud motiividega, nt isiklikud – sugu, keeleline taust, isiklike laste olemasolu, aga ka tööga seotud – kooliaste, õpetatav aine, staaž.

Richardson & Watt (2008) leidsid oma uurimuses, et saab kaardistada erinevaid algajate õpetajate tüüpe. Need jagati kolmeks: kõrgelt pühendunud õpetajatööga seotuks „jääjad“, kõrgelt pühendunud „karjäärimuutjad“ ja vähempühendunud ning hiljem arvatavasti õpetajatööst „loobujad“. Leiti, et sugu ei olnud määravaks erinevate õpetajatiüüpide kaardistamisel, samas oli kodus räägitav keel üheks mõjutajaks – suur osa pühendunud „jääjatest“ olid pärit mitte-inglise keelsest keskkonnast. Samuti uuriti seda, kas järeltulijate omamine mõjutab või mitte – pea üks kolmandik pühendunud algajatest õpetajatest ja vähempühendunud „loobujatest“ omasid last. See, kas valmistuti saamaks õpetajaks põhikooli- või gümnaasiumiosas, ei olnud seotud õpetajatiüübiga. Need, kes olid kõrgelt pühendunud ja hiljem tõenäoliselt karjäärivahetajad, olid üldiselt nooremad nii nendest, kes olid kõrgelt pühendunud ametile kindlaksjääjad kui ka nendest, kes olid vähempühendunud ning plaanisid hiljem karjäärivalikus muutusi teha. Kõige kõrgemalt pühendunud indiviidid, kes plaanisid terve elu töötada õpetajana, olid õpetajatöö valinud just sisemiste motiivide pärast ning neil oli kirk laste ja noortega töötamise vastu. Õpetamine pakkus neile rahuldustpakkuvat tööd, mis sobitub nende pereeluga (Richardson & Watt, 2008).

Kocabas (2009) soovis teada, kas sugu, staaž ning see, kas ollakse klassiõpetaja või aineõpetaja mõjutavad tegevõpetajate tööga seotud motiive. Leiti, et mehed ja naised olid

suures osas vastustes sarnased: vaid kahes punktis leiti erinevus. Naised pidasid edu korral tunnustamist olulisemaks kui mehed. Samuti nõustusid naised väitega, et kui neid peetakse eeskujuks, on see nende jaoks motiveeriv rohkem kui mehed. Seega võib öelda, et naisõpetajate motiveerimiseks on tunnustamine ning eeskujuks nimetamine heaks ideeks. Võrreldes algklassi- ja aineõpetajaid leiti erinevus vaid ühe väite puhul. Kui sooviti teada, kas konkureeriv hoiak õpetajate vahel on motiveeriv, siis tulemustest ilmnes, et algklassiõpetajate jaoks on konkureeriv hoiak olulisem kui aineõpetajate jaoks. Autor seletas seda nii, et algklassiõpetajate jaoks on oluline, et nende õpilased õpiksid kirjutama ja lugema varem. Viimasena võttis Kocabas (2009) võrdluse alla erineva staažiga õpetajad, jagades õpetajad staaži järgi kolmeks rühmaks – 1-10 aastat, 11-20 aastat ning 21 ja enam aastat. Ilmnes, et 11-20 aastase töökogemusega õpetajad hindasid kõige kõrgemalt positiivse keskkonna olemasolu koolis. Samuti oli nende jaoks oluline osaleda alati otsustamisprotsessides. Konkureeriv hoiak õpetajate seas oli aga kõige olulisem õpetajate seas, kel õpetamisaastaid rohkem kui 21, seega konkureeriv hoiak motiveeris just neid kõige enam.

Kılınc et al (2012) viisid Türgi õpetajakoolituse üliõpilaste seas läbi uurimuse, et võrrelda kas õpetatav aine mõjutab õpetajatööga seotud motiive. Võrreldes omavahel loodusteaduste- ja täppisteadustega seotud õpetajakoolituse üliõpilasi ning humanitaarteadustega seotud õpetajakoolituse üliõpilasi leiti, et loodusteadustega seotud õppekavade üliõpilased olid kõige enam valinud oma eriala viimase karjäärivõimalusena. Humanitaarteaduste õppekavade üliõpilased olid kõikides motiivides andnud kõrgemaid hinnanguid, kui loodusteadustega seotud õppekavade üliõpilased, erandiks oligi vaid viimane karjäärivõimalus, mis oli oluliseks loodusteadustega seotud õppekavade üliõpilaste jaoks. Samuti sooviti teada, kas naiste ja meeste vahel on motiivides erinevusi või mitte. Leiti, et naised on oma karjäärivalikuga rohkem rahul kui mehed ja oli vähem naisi, kes olid valinud õpetajatöö viimase karjäärivõimalusena. Naised pidasid õpetajatööd kõrgete nõudmistega tööks enam kui mehed.

Watt et al (2012) viisid läbi uurimuse, et võrrelda erinevate riikide üliõpilasi. Kui algselt arvati, et eri riikides tulevad erinevad tulemused, siis tegelikult oli tendents vastupidine – tulemused olid suures osas sarnased. Ameerika Ühendriikides, Austraalias, Saksamaal ja Norras läbiviidud uurimus näitas, et kõige enam hinnatakse õpetajatöö juures võimalust töötada laste ja noortega ja lisaks sai kõige kõrgemaid hinnanguid arvamus, et õpetajatöö on kõrgete nõudmistega.

Uurimustes on leitud erinevusi õpetajate vahel, kes õpetavad erinevas õppeastmes (Marston, Brunetti, Courtney, 2005; Marston, 2010). Leiti, et põhikooliõpetajad hindasid töö stabiilsust, palka ja töö sobivust pere ja eraeluga kõrgemalt kui gümnaasiumiõpetajad (Marston et al, 2005). Võrreldes omavahel põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajaid leiti, et põhikooliõpetajad andsid enda tööga seotud motiividele kõrgemaid hinnanguid kui gümnaasiumiõpetajad – näiteks faktorid ühiskonna teenimine ja soov töötada laste ja noortega said kõrgemaid hinnanguid just põhikooliõpetajate poolt (Marston, 2010).

Samas on uurimusi, kus ei ole leitud seoseid õppeastme ja motiivide vahel (Recepoğlu, 2013). Türgis tegevõpetajate seas läbiviidud uurimus näitas, et põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajaid motiveerivad töös samad motiivid ja erinevusi nende vahel ei ole. Samas leiti, et staaži ja motivatsioonitaseme vahel on seos: kõige kõrgemalt olid oma töös motiveeritud need õpetajad, kellel oli staaži õpetajana kuni 5 aastat. Autor põhjendas seda sellega, et algajad õpetajad on entusiastlikumad alles alustades õpetajana töötamist.

Eestis läbiviidud uurimused seoses õpetaja tööga seotud motiivide ja üldise motivatsiooniga

Ka Eestis on läbiviidud uurimusi (Peterson, 2013; Voltri, Luik, & Taimalu, 2013; Kõiv, 2014), mille käigus on uuritud õpetajatööga seotud motivatsioonitegureid, sealhulgas motiive. Kõigis nimetatud uurimustes on kasutatud FIT-Choice skaalat ning need uurimused on tehtud õpetajakoolituse üliõpilaste seas. Peterson (2013) uuris õpetajakoolituse üliõpilasi ja leidis, et erinevate õppekavade üliõpilased ei pea õpetajatööd sama raskeks – põhikooli mitme aine õpetajaks õppijad pidasid õpetajatööd raskemaks kui koolieelse lasteasutuse õpetajaks õppijad. Samuti ilmnis, et kõige kõrgemini hinnati motiivina õpetajatöö juures töötamist lastega/noortega, seejärel oli oluliseks ühiskonna teenimine ning soov kasulik olla. Voltri, Luik & Taimalu (2013) võrdlesid õpetajakoolituse praktilal olevaid üliõpilasi ja kutseastal olevaid algajaid õpetajaid ning leidsid, et mõlemad grupid andsid kõige kõrgemad hinnangud sisemise motivatsiooniga ning tajutud õpetamisoskustega seotud motiividele.

On uuritud ka motivatsioonitegurite muutusi aja jooksul (Kõiv, 2014). Selle uurimuse käigus sooviti teada, kas üliõpilased annavad õpetajakoolituse esimese õppeaasta alguses ja õppeaasta lõpus kutsevaliku motiividele erinevaid hinnanguid või mitte. Erinevus leiti vaid ühes faktoris – *oluliste inimeste mõju*. Üliõpilased hindasid 1. kursuse lõpus oluliste inimeste mõju kõrgemalt kui 1. kursuse alguses. Erinevus oli aga ka motiivide pingereas – näiteks faktor *sisemine motivatsioon ja oskused* oli 1. kursuse alguses pingereas neljandal kohal, kuid

1. kursuse lõpus tõusis kolmandale kohale. Seega sellele uurimusele toetudes võib öelda, et kutsevalikuga seotud motiivid võivad aja jooksul muutuda.

Eestis ei ole autorile teadaolevalt tegevõpetajate tööga seotud motivatsioonitegureid FIT-Choice skaalaga uuritud, kuid on leida mõned uurimused seoses tegevõpetajate üldise motivatsiooniga nende igapäevatöö kontekstis. On uuritud, kas õpetatav aine võib mõjutada üldist motivatsiooni taset (Kallus, 2013). Hinnati Harjumaa kehalise kasvatus ja klassiõpetajate õpetamise motivatsiooni ning sooviti teada, kas kehalise kasvatus õpetajatel on kõrgem meisterlikkusele suunatud orientatsioon kui klassiõpetajatel. Pärast kahe grupi võrdlemist tuli välja, et statistiliselt oluline erinevus kahe grupi vahel puudub. Samuti püstitati hüpotees, et klassiõpetajate motivatsioon on kõrgem kui kehalise kasvatus õpetajatel, kuid pärast faktoranalüüsi tegemist selgus, et kasutati ebasobilikku küsimustikku õpetajate motivatsiooni hindamiseks selle valimi puhul (Kallus, 2013).

On uuritud ka õpetaja motivatsiooni ja koolis valitseva organisatsioonikultuuri seoseid (Soonsein, 2012). Selle töö käigus uuriti õpetajate sisemist motivatsiooni ning leiti, et see oli üsna madal. Samas leiti kinnitust sellele, et juhtimisstiili ja õpetaja üldmotivatsiooni vahel on positiivne mõõdukas seos, seega direktorite juhtimisstiil on oluliseks aspektiks õpetajate motivatsiooni kujundamisel.

Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on anda ülevaade tegevõpetajate hinnangutest enda tööga seotud motiividele ning selgitada välja erinevate taustategurite seos nende motiividega.

Ameerikas läbi viidud uurimusega (Marston, 2010) võrreldi põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate ja ülikooli õppejõudude tööga seotud motivatsioonitegureid. Leiti, et põhikoolis õpetavad õpetajad andsid enda tööga seotud motiividele (nt ühiskonnateenimine ning soov töötada laste ja noortega) kõrgemaid hinnanguid kui gümnaasiumiõpetajad. Ühes varasemas uurimuses ilmnis, et põhikooliõpetajad hindasid töö stabiilsust, palka ja töö sobivust pere ja eraeluga kõrgemalt kui gümnaasiumiõpetajad (Marston et al, 2005). Samas on ka uurimusi, kus ei ole leitud seoseid õppeastme ja motiivide vahel (Recepoğlu, 2013). Türgis tegevõpetajate seas läbiviidud uurimus näitas, et põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajaid motiveerivad töös samad motiivid ning erinevusi nende vahel ei leitud.

Kuna varasemate uurimuste tulemused ei ole andnud ühesuguseid tulemusi, siis võib püstitada hüpoteesi:

1. Hinnangud tööga seotud motiividele on seotud kooliastmega, kus õpetaja õpetab.

Eestis on ühe uurimuse käigus uuritud (Kallus 2013) kas ainevaldkond, mida õpetaja õpetab ning hinnangud tööga seotud motivatsiooniteguritele on omavahel seotud. Selles uurimuses olid vaatluse all kehalise kasvatuse ja klassiõpetajad ning ei leitud, et ainevaldkond ja hinnangud enda motivatsioonile oleks seotud. Käesoleva uurimuse käigus saab uurida seoseid veel rohkemate ainevaldkondade õpetajate ja nende hinnangute vahel oma tööga seotud motivatsiooniteguritele. Seega võib püstitada hüpoteesi:

2. Hinnangud tööga seotud motiividele on seotud ainevaldkonnaga, mida õpetaja õpetab.

Türgis läbiviidud uurimuse kohaselt mõjutab õpetamise staaž töömotivatsiooni. Võrreldi erineva staažiga õpetajaid ning leiti, et kõige kõrgemaid hinnanguid enda tööga seotud motivatsiooniteguritele andsid õpetajad, kes on oma tööd teinud kuni 5 aastat. (Recepoğlu, 2013) Seega võib püstitada hüpoteesi:

3. Õpetajate hinnangud oma tööga seotud motiividele on seoses tööstaažiga.

Metoodika

Valim

Käesoleva uurimuse käigus vastas ankeedile 395 õpetajat. Mõned ankeedid jäid lõppanalüüsist välja, sest neljas ankeedis olid mitmed vastused puudulikud, ühes ankeedis oli puudu info taustandmete kohta. Välja jäeti ka ühe lasteaiaõpetaja, kahe kutsekooli õpetaja ning kahe erikooli õpetaja vastused, kes olid valimisse sattunud. Käesoleva bakalaureusetöö lõplikuks valimiks kujunes seega 385 õpetajat vanusevahemikus 21-78 ($M = 46,5$; $SD = 11,22$) (vt Tabel 1).

Tabel 1. Vastanute jagunemine vanuse järgi

Vanus	Sagedus	Protsent (%)
... – 30 aastat	45	12%
31-40 aastat	67	17%
41-50 aastat	110	29%
51-60 aastat	131	34%
60-... aastat	32	8%

Vastanutest oli naisi 313 (81 %) ja mehi 72 (19 %). Õpetajate keskmine tööstaaž oli 21,4 aastat ($SD = 11,7$) (min 2 kuud, max 58 aastat). Valimisse kuulusid üldhariduskoolide õpetajad, kes töötavad algkoolis, põhikoolis või gümnaasiumis (klassiõpetajad, aineõpetajad, huvijuhid, eripedagoogid ja sotsiaalpedagoogid). Kõige suurem oli aineõpetajate osakaal – 309 (80 %). Klassiõpetajaid oli 60 (16 %), huvijuhte, sotsiaalpedagooge ja eripedagooge 7 (2 %). Õpetatavad ained on esitatud lisas (vt Lisa 2). Üheksa vastajat jätsid õpetatava aine nimetamata. Uurimuses osalejad töötasid nii maal kui ka linnas. Vastanute hulgas oli nii täiskoormusega (75 %) kui ka osakoormusega (25 %) õpetajaid. Neli uurimuses osalejat jätsid töökoormuse küsimusele vastamata.

Uurimuses osalejatest 322 (86 %) õpetajat õpetasid ühes koolis, 46 (12 %) kahes koolis ning rohkem kui kahes koolis õpetas 7 (2 %) õpetajat. Kümnel uurimuses osalejal oli see küsimus vastamata. Uurimuses osalejate tööpiirkonnaks oli kas maa või linn või mõlemad. Ühe vastaja puhul puudus info töötamise piirkonna kohta. Uurimuses osalejad õpetasid kas põhikoolis, gümnaasiumis või mõlemas kooliastmes (vt Tabel 2).

Tabel 2. Vastanute jagunemine kooliastme järgi

Kooliaste	Sagedus	%
Algkool	60	16 %
Põhikool	179	46 %
Gümnaasium	22	5 %
Põhikool ja gümnaasium	127	33 %

Vastajaid oli kokku seitsmest Eesti maakonnast (vt Tabel 3). Üks vastajatest jättis töökoha asukoha märkimata.

Tabel 3. *Vastanute jagunemine töökoha asukoha järgi*

Töökoha asukoht	Sagedus	%
Põlvamaa	90	23 %
Lääne-Virumaa	73	19 %
Jõgevamaa	67	17%
Tartumaa	60	16 %
Võrumaa	37	10 %
Valgamaa	33	9 %
Järvamaa	24	6 %

Mõõtevahend

Käesoleva uurimuse mõõtevahendiks oli ankeet (vt Lisa 1), milles kasutati FIT-Choice skaalat (*Factors Influencing Teaching Choice*), mis on välja töötatud Austraalia teadlaste poolt. FIT-Choice skaala on mõeldud õpetaja tööga seotud motiivide ja õpetajatöö kohta arvamuste hinnangute mõõtmiseks (Richardson & Watt, 2006).

Uurimuse aluseks olev FIT-Choice skaala tõlgiti ja adepteeriti 2012. aasta augustis uurimisrühma poolt (Piret Luik, Merle Taimalu, Airi Niilo). Seda on Eestis uurimustes juba ka kasutatud (Peterson, 2013; Voltri et al, 2013). Algupäraselt on FIT-Choice skaala mõeldud õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsiooni uurimiseks, seega tuli skaala kohandada tegevõpetajatele. Skaala kohandajaks oli magistrant Kadi Mõttus (Mõttus, 2015).

Osa väiteid jäi originaalskaaladest välja. Kõik FIT-Choice skaalast väljajäänud väited kuulusid faktoritesse *Varasemad õppimiskogemused*, *Viimane karjäärivõimalus*, *Rahulolu* ja *Ümberveenmine*. Kuna selles uurimuses osalenud tegevõpetajate hulgas oli ka staažikaid õpetajaid, siis jäid retrospektiivsed väited skaalast välja, sest neil on keerukas meenutada kauges minevikus toimunut. Ankeedist jäeti välja ka väited, mis kuulusid faktorisse *Rahulolu*: faktorisse kuuluvad väited peegeldavad rahulolu kutsevalikuga, kuid tegevõpetajate puhul sooviti uurida üldist töörahulolu.

Järgnevalt esitatakse Fit-Choice originaalskaalast väljajäänud väited (vt Tabel 4).

Tabel 4. *Tegevõpetajatele kohandatud FIT-Choice skaalast välja jäänud faktorid ja väited* (Möttus, 2015)

Varasemad õppimiskogemused

Mul on olnud head õpetajad eeskujuks

Mul on olnud inspireerivad õpetajad.

Mul on olnud positiivsed õppimiskogemused.

Viimane karjäärivõimalus

Ma ei pääsenud õppima seda eriala, mis oli minu esimene eelistus.

Ma valisin õpetajaks saamise viimase karjäärivõimalusena (nt ei pääsenud esimese eelistuse õppekavale).

Olin oma eriala valikus ebakindel.

Ümberveenmine

Teised inimesed mõjutasid mind kaaluma muid ameteid peale õpetajatöö.

Teised on mulle öelnud, et õpetajatöö ei olnud hea karjäärivalik.

Rahulolu

Ma olen rahul oma valikuga saada õpetajaks.

Olen rõõmus oma otsuse üle saada õpetajaks.

Olen hoolikalt järele mõelnud, et tahan hakata õpetajaks.

Ankeedi esimeseks sissejuhatavaks küsimuseks oli avatud küsimus, milles paluti nimetada kolm peamist põhjust, miks vastaja oli omal ajal otsustanud valida õpetajatöö. Ankeet koosnes kolmest suuremast teemaplokist. Ankeedi esimeses teemaplokis uuriti, miks soovitakse õpetajana töötada. Vastamiseks kasutati skaalat 1- ei ole üldse oluline minu puhul kuni 7- väga oluline minu puhul. Teises teemaplokis tuli hinnang anda oma tööga rahulolule. Vastamiseks kasutati skaalat 1- ei ole üldse nõus kuni 7 – olen täiesti nõus. Kolmandas teemaplokis tuli anda hinnanguid arvamuste kohta õpetajatööle üldiselt. Vastamiseks kasutati skaalat 1- ei ole üldse nõus kuni 7 – olen täiesti nõus. Ankeedi viimases osas olid taustaküsimused – sugu; vanus; staaž õpetajana; piirkond, kus õpetatakse (linn või maa); kooliaste; õppeained, mida õpetatakse; koormus; töötamine (ühes või mitmes koolis); töökoha asukoht; kooli tüüp. Selles bakalauerusetöös kasutatakse vaid esimest plokki, milleks on motiivide plokk, kuigi ankeediga koguti andmeid kõigi kolme ploki kohta.

Oma magistritöö jaoks teostati Kadi Mõttuse poolt (Mõttus, 2015) faktoranalüüs õpetajate hinnangutele tööga seotud motiivide kohta. Motiivide faktoranalüüs sisaldas 385 tegevõpetaja hinnanguid 35le väitele. Faktormudeli kirjeldusvõime oli 61,20 % (Mõttus, 2015). Leiti kaheksa motiivide faktorit ja nende kõigi reliaablus oli hea (Cronbachi alfa):

1. Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega (0,89)
2. Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku (0,88)
3. Töö sobivus eraeluga (0,73)
4. Tajutud õpetamisoskus (0,73)
5. Oluliste inimeste mõju (0,86)
6. Töö stabiilsuse (0,78)
7. Töövõimalus välismaal (0,84)
8. Ühiskonna teenimine (0,83)

Üksikasjalik tabel sellest, mis väited millise faktori alla kuuluvad, on esitatud lisas (vt Lisa 3).

Protseduur

2014. aasta oktoobrist detsembrini kogusid sama ankeediga andmeid neli üliõpilast. Üks neist kogus andmeid Valga-, Võru- ja Põlvamaal, teine Lääne-Virumaal ja Järvamaal, kolmas Jõgevamaal. Käesoleva bakalaureusetöö autor kogus andmeid Tartumaal. Uuringu läbiviimiseks saadeti Tartumaa 42 tavakooli direktorile e-mailiga palve osaleda uurimuses, jättes välja kasvatus eritingimusi vajavate õpilaste koolid, lasteaed-alkoolid ja kutsekoolid. Kirjale vastas alguses vaid kuus kooli, kellest kaks kooli nõustusid osalema. Üks kool palus elektroonilist ankeeti. Kolm kooli keeldusid uurimuses osalemast, üks kool lubas kirja saata edasi õppejuhile. Kuna vastuseid koolidest tuli väga vähe, siis saadeti nädala möödumisel meeldetuletuskirjad 36 koolile, kellelt ei olnud veel vastust saadud. Üks kool vastas, et soovitakse täita ankeeti elektrooniliselt. Teistest koolidest vastust esialgu ei saadudki. Seetõttu saadeti veel kolmas meeldetuletuskiri, kus paluti vastata juba otseselt elektroonilisele küsimustikule ning anti selleks vastav link. Kolmandale meeldetuletuskirjale vastas kaks kooli, kellest üks kinnitas, et saatis uurimuse edasi õpetajate listi ning teine kool keeldus uuringus osalemast. Kokku vastas kirjadele seega 8 kooli. Ühe kooli direktor küsis luba ning printis ise ankeetid välja ja andis need eraldi ümbrikutega õpetajatele täitmiseks. Uuriija läks nädal aega hiljem ankeetidele järele. Ülejäänud Tartumaa koolid täitsid küsimustiku elektrooniliselt. Kokku saadi Tartumaalt 60 täidetud ankeeti. Küsitlusele vastamine võttis

aega orienteeruvalt 20 minutit. Ankeedi väljatöötamises ja piloteerimises käesoleva bakalaureusetöö autor ei osalenud. Liituti andmekogumise etapis ning seejärel sisestati andmed tabelisse. Kui kõigi maakondade paber kandjal olevad ankeedid andmetabelisse sisestatud said, siis käesoleva töö autor liitis kokku nii käsitsi sisestatud ankeedid kui ka elektrooniliselt saadud ankeedid ühte andmetabelisse.

Andmeanalüüsiks kasutati programmi SPSS Statistics 20.0 ja tabelitöötlusprogrammi Microsoft Excel 2014. Tulemuste iseloomustamiseks arvutati kirjeldav statistika (keskmised, standardhälbed, protsendid). Arvutati faktorite koondtunnused - kõigi ühte faktorisse kuulunud väidete aritmeetiline keskmine. Motiivide pingerea võrdlemiseks kasutati paarisvalimi t-testi. Esimese ja teise hüpoteesi kontrollimiseks kasutati ühefaktorilist dispersioonianalüüsi (Anova koos Tukey Post Hoc testiga). Kolmanda hüpoteesi kontrollimiseks kasutati Spearman'i astakorrelatsiooni.

Tulemused

Järgnevalt esitatakse tulemuste kirjeldamiseks kõigi kaheksa faktori kohta kirjeldav statistika – faktorite miinimumid, maksimumid, aritmeetiline keskmine, standardhälve. Faktorid on esitatud pingereas (vt Tabel 5).

Tabel 5. *Motiivide faktorite miinimumid, maksimumid, keskmised ja standardhälbed*

	Min*	Max*	M*	SD*
Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega	1,75	7,00	5,80	0,94
Tajutud õpetamisoskused	1,00	7,00	5,56	0,97
Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku	1,17	7,00	5,36	1,02
Ühiskonna teenimine	1,00	7,00	4,91	1,48
Töö stabiilsus	1,00	7,00	4,79	1,17
Oluliste inimeste mõju	1,00	7,00	4,60	1,58
Töö sobivus eraeluga	1,00	7,00	4,37	1,30
Töövõimalus välismaal	1,00	7,00	3,34	1,74

*M – keskmine; *SD – standardhälve ; *Min – miinumum; *Max- maksimum

Kahe esimese faktori (*Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega ning Tajutud õpetamisoskused*) vahel oli statistiliselt oluline erinevus ($t = 5,446$; $p < 0,01$).

Kõrgeima keskmise hinnangu motiivide plokis sai seega sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega ($M = 5,80$; $SD = 0,94$). Teise ja kolmanda faktori (*Tajutud õpetamisoskused* ning *Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku*) vahel oli samuti statistiliselt oluline erinevus ($t = 3,978$; $p < 0,01$). Ka kolmanda ja neljanda faktori (*Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku* ning *Ühiskonnateenimine*) vahel oli statistiliselt oluline erinevus ($t = 7,094$; $p < 0,01$). Neljanda ja viienda faktori vahel (*Ühiskonna teenimine* ja *Töö stabiilsus*) statistiliselt oluline erinevus puudus ($t = 1,62$; $p > 0,05$). Viienda ja kuuenda faktori vahel, milleks olid *Töö stabiilsus* ning *Oluliste inimeste mõju*, esines statistiliselt oluline erinevus ($t = 2,38$; $p < 0,05$), samamoodi esines statistiliselt oluline erinevus ka eelviimase paari puhul – *Oluliste inimeste mõju* ja *Töö sobivus eraeluga* ($t = 2,40$; $p < 0,05$). Kaks viimast faktorit, milleks olid *Töö sobivus eraeluga* ja *Töövõimalus välismaal* omasid statistiliselt olulist erinevust ($t = 10,29$; $p < 0,01$).

Esimese hüpoteesi „Hinnangud tööga seotud motiividele on seotud kooliastmega, kus õpetaja õpetab“ kontrollimiseks võeti võrdlusesse neli gruppi: 1) õpetajad, kes õpetavad algkoolis; 2) õpetajad, kes õpetavad põhikooli astmes 3) õpetajad, kes õpetavad gümnaasiumis; 4) õpetajad, kes õpetavad nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Ilmnes, et statistiliselt olulisi erinevusi on erinevates kooliastmetes õpetavate õpetajate hinnangutes nende tööga seotud motiividele kahe faktori puhul. Erinevus leiti faktori *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega* puhul ($F = 4,628$; $p < 0,01$) ning *Tööstabiilsus* ($F = 4,245$; $p < 0,05$). Et saada teada, millises kooliastmes õpetavate õpetajate hinnangute vahel statistiliselt oluline erinevus on, teostati Tukey Post Hoc test, mis näitas, et statistiliselt oluline erinevus faktoris *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega* on nende õpetajate vahel, kes õpetavad ainult põhikoolis ja nende vahel, kes õpetavad nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis ($p = 0,014$). Neil, kes õpetavad põhikoolis oli faktori koondkeskmine selles faktoris kõrgem ($M = 5,93$) kui neil, kes õpetavad nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis ($M = 5,60$). Esimese faktori puhul teiste gruppide vahel erinevust ei ilmnenud ($p > 0,05$). Statistiliselt oluline erinevus ilmnes erinevas kooliastmes õpetavate õpetajate hinnangutes faktoris *Töö stabiilsus* ($F = 4,245$; $p < 0,01$) kahe grupi vahel: 1) õpetajad, kes õpetavad algklassides ja 2) õpetajad, kes õpetavad gümnaasiumis ($p = 0,007$). Algklassiõpetajad andsid faktorile *Tööstabiilsus* kõrgemaid hinnanguid ($M = 5,13$) kui gümnaasiumiõpetajad ($M = 4,19$). Teiste gruppide vahel selles faktoris erinevusi ei ilmnenud ($p > 0,05$). Võrreldud rühmade kirjeldav statistika on esitatud tabelis (vt Tabel 6).

Tabel 6. *Faktorid ja nende koondkeskmised lähtuvalt kooliastmest*

Kooliaste*	ALGKLASS	PÕHIKOOL	GÜMNAASIUM	P ja G
	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Sisemine motivatsioon**	5,97 (0,74)	5,93 (0,89)	5,48 (1,16)	5,60 (1,01)
Soov kasulik olla	5,36 (0,88)	5,42 (1,07)	5,47 (1,30)	5,25 (0,96)
Töö sobivus eraeluga	5,67 (0,69)	5,67 (1,01)	5,21 (1,30)	5,43 (0,94)
Tööstabiilsus	5,13 (0,98)	4,84 (1,18)	4,19 (1,52)	4,67 (1,12)
Tajutud õpetamisoskused	5,67 (0,69)	5,67 (1,01)	5,21 (1,30)	5,43 (0,94)
Oluliste inimeste mõju	4,68 (1,71)	4,67 (1,63)	4,07 (1,66)	4,56 (1,43)
Töö võimalus välismaal	3,41 (1,58)	3,18 (1,75)	2,90 (1,40)	3,59 (1,81)
Ühiskonnateenimine	5,11 (1,29)	4,94 (1,57)	5,00 (1,50)	4,77 (1,44)

*ALGKLASS – algklassiõpetajad; PÕHIKOOL – põhikooliõpetajad; GÜMNAASIUM – gümnaasiumiõpetajad; P ja G – põhikooli – ja gümnaasiumiõpetajad

** - Sisemine motivatsioon ja töötamine laste ja noortega

Teise hüpoteesi „Hinnangud tööga seotud motiividele on seotud ainevaldkonnaga, mida õpetaja õpetab“ kontrollimiseks jagati kõigepealt õpetajad rühmadesse. Ankeedis oli palutud nimetada õpetatavad ained alustades ainest, mida õpetatakse kõige rohkem tunde. Selle alusel jagati aineõpetajad neljaks: 1) humanitaarainete õpetajad; 2) reaalinete õpetajad; 3) loodusainete õpetajad; 4) oskusainete õpetajad. Nendele neljale grupile lisandus veel viimane grupp 5) algklassiõpetajad, kuhu koondusid klassiõpetajad, kes olid nimetanud, et nad on klassiõpetajad ja olid välja toonud enamuse järgnevatest ainetest: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus, kunsti- ja tööõpetus ja kehaline kasvatus. Seega, kokku võrreldi viit gruppi ainevaldkonna alusel. Ilmnes statistiliselt oluline erinevus ühes faktoris – *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega* ($F = 2,814$; $p < 0,05$). Et saada teada, milliste gruppide vahel erinevused on, teostati Tukey Post Hoc test. Selgus, et statistiliselt oluline erinevus oli kahe grupi vahel: klassiõpetajate ja reaalineteõpetajate vahel ning klassiõpetajate ja oskusainete õpetajate vahel. Klassiõpetajad ($M = 6,12$) andsid faktorile

Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega oluliselt kõrgemaid hinnanguid kui reaalainete õpetajad ($M = 5,64$) ($p = 0,034$). Statistiliselt oluline erinevus ilmnes samas faktoris ka klassiõpetajate ning oskusainete õpetajate vahel. Ka oskusainete õpetajad ($M = 5,67$) andsid faktorile *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega* oluliselt madalamaid hinnanguid kui klassiõpetajad ($M = 6,12$) ($p = 0,030$). Võrreldud rühmade kirjeldav statistika on esitatud tabelis (vt Tabel 7).

Tabel 7. Faktorid ja nende koondkeskmised lähtuvalt õpetaja õpetatavast ainevaldkonnast

Ainevaldkond*	HUM	REAAL	LOODUS	OSKUS	KLASS
	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
Sisemine motivatsioon**	5,84 (0,98)	5,64 (0,98)	5,70 (0,92)	5,67 (0,99)	6,12 (0,60)
Soov kasulik olla	5,41 (1,04)	5,14 (1,07)	5,42 (0,97)	5,32 (1,04)	5,47 (0,84)
Töö sobivus eraeluga	4,22 (1,32)	4,22 (1,34)	4,45 (1,55)	4,58 (1,28)	4,48 (1,11)
Tööstabiilsus	4,74 (1,16)	4,60 (1,38)	4,78 (1,27)	4,76 (1,05)	5,09 (1,01)
Tajutud õpetamisoskused	5,54 (1,02)	5,42 (1,01)	5,69 (0,86)	5,51 (1,00)	5,78 (0,73)
Oluliste inimeste mõju	4,64 (1,58)	4,50 (1,51)	4,55 (1,89)	4,57 (1,47)	4,68 (1,80)
Töövõimalus välismaal	3,32 (1,79)	2,83 (1,63)	3,47 (1,63)	3,54 (1,75)	3,42 (1,64)
Ühiskonnateenimine	5,03 (1,42)	4,50 (1,54)	4,66 (1,55)	4,91 (1,52)	5,07 (1,40)

*- HUM – humanitaarainete õpetajad; REAAL – reaalainete õpetajad; LOODUS – loodusainete õpetajad; OSKUS – oskusainete õpetajad; KLASS – klassiõpetajad

** - Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega

Kolmanda hüpoteesi kontrollimisel näitas korrelatsioonianalüüs, et õpetaja tööga seotud motiividele antud hinnangute ja õpetajana töötamise staaži vahel on kahe faktori puhul statistiliselt oluline seos olemas. Õpetamise staaži ning faktori *Soov kasulik olla* vahel oli statistiliselt oluline nõrk negatiivne seos ($\rho = -0,128$; $p < 0,05$) ja õpetamise staaži ning faktori *Oluliste inimeste mõju* vahel esines statistiliselt oluline nõrk positiivne seos ($\rho = 0,114$; $p < 0,05$;). Teiste faktorite ja õpetamise staaži vahel statistiliselt olulist seost ei leitud. Tulemused on esitatud tabelis (vt Tabel 8).

Tabel 8. *Faktorid ja nende seos staažiga*

Motiiv (faktori nimetus)	Staaž (ρ)
Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega	0,061
Soov kasulik olla	-0,128*
Töö sobivus eraeluga	-0,043
Tööstabiilsus	0,049
Tajutud õpetamisoskused	0,066
Oluliste inimeste mõju	0,114*
Töövõimalus välismaal	-0,027
Ühiskonnateenimine	-0,086

* $p < 0,05$

Arutelu

Järgnevalt arutletakse saadud tulemuste üle hüpoteesidest lähtudes ning kõrvutatakse varasemate uurimuste tulemustega.

Käesoleva uurimuse tulemustest ilmnes, et kõige kõrgemalt hinnatakse õpetajatöö motiivide juures töötamist laste ja noortega. Sarnaste tulemusteni on jõutud õpetajakoolituse üliõpilaste hulgas läbi viidud uurimustes nii Eestis (Peterson, 2013) kui ka välismaal (Watt et al, 2012). Kõige madalamalt hinnatakse aga töövõimalust välismaal. Selle põhjuseks võib tuua seda, et õpetajatöö on paljudes ainetes (näiteks emakeel ja kirjandus, kohalik ajalugu) üsnagi konkreetse riigi – ning kultuurikeskne ning seetõttu pole paljud õpetajad arvestanud võimalusega mujal tööd leida, erinevalt näiteks arstidest, kes ehk on juba ameti omandamise alguses planeerinud mujale tööle asuda. Ka õpetajakoolituse üliõpilased on andnud motiivile motiivile *Töövõimalus välismaal* madalaid hinnanguid (Peterson, 2013). Samuti on Türgi õpetajakoolituse üliõpilaste seas (Kılınç, 2012) peetud välismaal töötamist vähemolulisemaks õpetajatöö motiivide juures. Seega võib öelda, et õpetajatöö on amet, mille puhul ei arvestata väga võimalusega asuda kuhugi mujale riiki tööle.

Esimene hüpotees „Hinnangud tööga seotud motiividele on seotud kooliastmega, kus õpetaja õpetab“ leidis osaliselt kinnitust. Faktorile *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega* andsid põhikooliõpetajad kõrgemaid hinnanguid kui õpetajad, kes õpetavad nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Faktorile *Tööstabiilsus* andsid algklassiõpetajad kõrgemaid hinnanguid kui gümnaasiumiõpetajad. See kinnitab varasema uurimuse tulemust (Marston, 2010) kus leiti, et põhikooliõpetajad andsid faktorile *Soov töötada laste ja noortega* kõrgemaid hinnanguid kui gümnaasiumiõpetajad. Algklassiõpetajad võivad oma tööd pidada stabiilsemaks seetõttu, et neil on juba õppima asudes teada, et nad alustavad ühe klassiga ja et nende klass jääb neile neljaks aastaks, tagades neile täiskohaga töö. Gümnaasiumiõpetajatel tuleb aga tihti töötada isegi mitmes koolis, sest ainult ühes koolis ei pruugi tundide arvust piisata.

Teine hüpotees „Hinnangud tööga seotud motiividele on seotud ainevaldkonnaga, mida õpetaja õpetab“ leidis osaliselt kinnitust. Statistiliselt oluline erinevus ilmnes faktoris *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega*. Ainult algklassides õpetavate klassiõpetajate koondkeskmine selles faktoris ületas 6 palli. Klassiõpetajad andsid reaalinete ja oskusainete õpetajatest oluliselt kõrgemaid hinnanguid faktorile *Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega*. Kılınç koos kolleegidega (2012) viis läbi uurimuse õpetajakoolituse üliõpilaste seas, et saada teada, kas õpetatav aine mõjutab õpetaja tööga

seotud motiive. Võrreldi loodusteaduste- ja täppisteadustega seotud õpetajakoolituse üliõpilasi ning humanitaarteadustega seotud õpetajakoolituse üliõpilasi ning leiti, et humanitaarteaduste õppekavade (sh klassiõpetajad) üliõpilased olid kõikides motiivides andnud kõrgemaid hinnanguid kui teised üliõpilased. Ka selle uurimuse raames andsid klassiõpetajad enamusele (6 faktorit 8 faktorist) motiividele kõrgemaid hinnanguid.

Kui Kallus (2013) ei leidnud enda töös erinevusi kehalise kasvatus ja klassiõpetajate vahel, siis selle uurimuse raames võib öelda, et klassiõpetajate sisemine motivatsioon ning soov töötada laste ja noortega on oluliselt kõrgem kui oskusainete õpetajatel (sh kehalise kasvatus õpetajad). Selle asjaolu põhjuseks võib olla see, et klassiõpetajate ettevalmistus oma erialal tööleasumiseks on Eestis viis aastat ja nad asuvad õppekavale õppima teades algusest peale, et hakkavad õpetajaks õppima. Oskusainete seas aga võib olla õpetajaid, kelle jaoks ei olnud õpetajatöö esimene valik. Kuna oskusainete õpetajate seas oli 51 kehalise kasvatus õpetajat, siis nende seas võib olla ka endiseid ja praeguseid treenereid, kes annavad koolides tunde näiteks lisatöona. Oskusainete seas oli ka rohkelt kunstiõpetuse õpetajaid, kelle jaoks samuti võis olla õpetajatöö varuvariandiks ning seega ei tunnetata enda tööga seotud motiividega nii suurt sidet kui näiteks klassiõpetajad.

Kolmas hüpotees, milles sooviti teada, kas õpetaja tööga seotud motiividele antud hinnangute ja õpetamise staaži vahel on seos, leidis osaliselt kinnitust. Statistiliselt oluline seos leiti kahe faktori puhul. Leiti, et õpetamise staaži ning faktori *Soov kasulik olla* vahel on statistiliselt oluline nõrk negatiivne seos. Sellesse plokki kuulusid näiteks väited *Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori; Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda; Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu*. Selle põhjuseks võib olla see, et kui ollakse vanemad, siis tehakse oma tööd ja ei mõelda nii palju sellele, kui kasulik õpetajatöö on. Seda võib seletada ka nii, et kui nooremad õpetajad on ametis olnud vähem, siis nad püüavadki rohkem noori mõjutada ning on üleüldse entusiastlikumad. Entusiasm aga võib aastatega väheneda. Vanemad õpetajad võivadki arvata, et laste/noorte mõjutamine ongi pigem nooremate õpetajate töö, sest lastel võib olla kergem end samastada nooremate õpetajatega. Sarnaste tulemusteni on jõutud ka Türgis (Recepoğlu, 2013), kus õpetajate üldist motivatsiooni hinnates leiti, et kõige enam olid oma töös motiveeritud õpetajad, kellel oli staaži kuni viis aastat. Õpetamise staaži ning *Oluliste inimeste mõju* vahel oli statistiliselt oluline nõrk positiivne seos. Suurema staažiga õpetajad on andnud kõrgemaid hinnanguid sellistele väidetele nagu *Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin töötama õpetajana; Inimesed, kellega ma olen koos töötanud, arvavad, et peaksin töötama õpetajana; Minu perekond arvab, et ma peaksin töötama õpetajana*. Seega võib järeldada, et juba aastaid või

aastakümneid tagasi õpetajatöö valinud õpetajaid motiveerib praegu õpetajatöös see, et nende lähedased ja/või kolleegid arvavad, et nad peaks õpetajana töötama, rohkem kui õpetajaid, kes on ametis olnud vähem aega.

Töö praktiline väärtus

Käesoleva töö käigus kasutati kohandatud FIT-Choice skaalat, mida pole Eestis varasemates uurimustes tegevõpetajate seas kasutatud. Õpetajatööga seotud motiividest on uurimusi rohkem õpetajakoolituse üliõpilastest kui tegevõpetajatest. See uurimus võib olla lähtepunktiks, kust edasi minna ja võtta uurimuse alla veel rohkemad õpetajad Eesti erinevatest piirkondadest.

Töö piirangud

Töö piiranguks võib pidada põhikooliõpetajate (46%) ja gümnaasiumiõpetajate (5%) ebaproportsionaalset jaotust. Kui põhikooli – ja gümnaasiumiõpetajaid oleks olnud võrdsemalt, oleksid uurimistulemused nende õpetajate seas võinud tulla teistsugused. Teiseks oluliseks piiranguks oli ka see, et uurimuses osalejad olid vaid seitsmest Eesti maakonnast, kusjuures jaotus oli ebauhtlane. Seetõttu ei ole võimalik tulemusi üldistada kogu Eesti õpetajaskonnale.

Tänuõnad

Täna uurimuses osalenud õpetajaid uurimusse suure panuse andmise eest. Samuti tänan teisi uurijaid, kellega kogusime andmeid erinevatest maakondadest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Bruinsma, M., Jansen, E. P. W. A. (2010). Is the motivation to become a teacher related to pre-service teachers' intentions to remain in the profession? *European Journal of Teacher Education*, 33, 2, 185–200.
- Eccles, J., Wigfield, A., Schiefele, U. (1998). Motivation to succeed. *Handbook of child psychology*, 5, 3, 1017–1095.
- Eesti keele seletav sõnaraamat. Külastatud aadressil <http://www.eki.ee/dict/ekss/>.
- Fokkens-Bruinsma, M., Canrinus, E. T. (2012). The Factors Influencing Teaching (FIT)-Choice scale in a Dutch teacher education program. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 249–269.
- Hoy, A. (2008). What motivates teachers? Important work on a complex question. *Learning and instruction*, 18, 5, 492–498.
- Kallus, K. (2013). Õpetamise motivatsiooni hindamine Harjumaa kehalise kasvatuse ja klassiõpetajate näitel. Külastatud aadressil <http://dSPACE.utlib.ee/dSPACE/handle/10062/31425>.
- Kılınc, A., Watt, H. M. G., Richardson, P. W. Factors Influencing Teaching Choice in Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 199–226.
- Klassen, R. M., Al-Dhafri, S., Hannok, W., & Betts, S. M. (2011). Investigating pre-service teacher motivation across cultures using the Teachers' Ten Statements Test. *Teaching and Teacher Education*, 27, 579–588.
- Kocabas, I. (2010). The effects of sources of motivation on teacher's motivation levels. *Education*, 129, 4, 724–733.
- Kõiv, S. (2014). Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutused esimese õppeaasta jooksul. Külastatud aadressil <http://dSPACE.utlib.ee/dSPACE/handle/10062/42329>.

König, J., Rohland, M. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: effects on general pedagogical knowledge during initial teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 289–315.

Kyriacou, C., Coulthard, M. (2010). Undergraduates' Views of Teaching as a Career Choice. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy*, 26, 2, 117–126.

Marston, S.H., Brunetti, G. J., Courtney, V. B. (2005). Elementary and high school teachers: birds of a feather? *Education*, 125, 3, 469–495.

Marston, S. H. (2010). Why do they teach? A comparison of elementary, high school, and college teachers. *Education*, 131(2), 437–454.

Mõttus, K. (2015). Õpetajate hinnangud nende tööga seotud motivatsiooniteguritele. Magistritöö. Tartu Ülikool.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2005). Teachers matter: Attracting, developing, and retaining effective teachers. Pariis: OECD.

Peterson, A-L. (2013). Õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta õpetajakoolituse üliõpilastel. Külastatud aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/31486>.

Recepoğlu, E. (2013). Investigating motivation of primary and secondary school teachers in terms of demographic variables according to teacher opinions: a case of Turkey. *Education in the 21st Century*, 51.

Richardson, P. W., & Watt, H. M. G. (2006). Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34, 1, 27–56.

Roness, D. & Smith, K. (2009). Postgraduate Certificate in Education (PGCE) and student motivation. *European Journal of Teacher Education*, 32, 2, 111–134.

Roness, D. & Smith, K. (2010). Stability in motivation during teacher education. *Journal of Education for Teaching*, 36, 2, 169–185.

- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54–67.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36, 2, 79–104.
- Soonsein, S. (2012). Õpetaja motivatsiooni ja koolis valitseva organisatsioonikultuuri vahelised seosed. Külalastatud aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/26031>.
- Thomson, M. M., Turner, J. E., & Nietfeld, J. L. (2012). A typological approach to investigate the teaching career decision: Motivations and beliefs about teaching of prospective teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*, 28, 324–335.
- Voltri, O., Luik, P., Taimalu, M. (2013). Õpetajakoolituse praktikantide ja kutseastal olevate õpetajate kutsevalikut mõjutavad motivatsioonitegurid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 1, 97–123.
- Watt, H.M.G. & Richardson, P.W. (2008). Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. *Learning and Instruction*, 18, 408–428.
- Watt, H. M. G., Richardson, P. W., Klusmann, U., Kunter, M., Beyer, B., Trautwein, U., & Baumert, J. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: An international comparison using the FIT-Choice scale. *Teaching and Teacher Education*, 28, 6, 791–805.
- Watt, H. M. G., Richardson, P. W. & Wilkins, K. (2014). Profiles of professional engagement and career development aspirations among USA preservice teachers. *International Journal of Educational Research*, 65, 23–40.
- Wigfield, A., & Eccles, J. (2000). Expectancy-value theory of achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68–81.

Hea õpetaja!

Palume Teil vastata käesolevale ankeedile, mille eesmärgiks on saada ülevaade õpetajaid nende töös motiveerivate tegurite kohta ja arvamustest õpetajatöö kohta. Mõelge rahulikult järele ja vastake palun järjest kõigile küsimustele. Ankeedi täitmine võtab aega umbes 20 minutit.

Ankeet annab hea võimaluse mõtiskleda oma töö plusside ja miinuste üle ning analüüsida iseend õpetajana. Teie vastused on meile väga olulised.

Ankeedis pole õigeid ega valesid vastuseid, vastake täpselt nii nagu Te arvate või mis Teie jaoks kõige paremini sobib. Vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul, Teie isikuandmeid ei küsita ja vastuseid ei seostata Teie isikuga ega Teie kooliga.

Ette tänades

Kadi Mõttus, Maret Must, Tiina Luige ja Marianne Lukk

Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi üliõpilased

kontaktid: mottus.kadi@gmail.com; maretmust@gmail.com; tiina_l@palamuse.edu.ee;
marianne.lukk@gmail.com

Kõigepealt palun nimetage kuni kolm peamist põhjust, miks te valisite
õpetajakutse/õpetajatöö?

.....

.....

.....

Õpetaja tööga seotud motiivid

I lga allpool oleva väite kohta palun märkige, kui oluline see on TEIE jaoks õpetajatöö puhul, **kui võrd see mõjutab Teie soovi olla õpetaja**. Palun tõmmake ring ümber selle numbriga, mis kõige paremini kirjeldab iga teguri olulisust Teie puhul. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei ole üldse oluline minu puhul kuni 7 – väga oluline minu puhul**.

Ma tahan olla õpetaja, sest...

1. Ma olen huvitatud õpetamisest.	1	2	3	4	5	6	7
2. Mul on hea õpetaja omadused.	1	2	3	4	5	6	7
2.1. Palun nimetage neist Teie arvates kõige olulisemad.							
3. Ma olen alati tahtnud olla õpetaja.	1	2	3	4	5	6	7
4. Ma tahan aidata lastel/noortel õppida.	1	2	3	4	5	6	7
5. Mulle meeldib õpetamine.	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.	1	2	3	4	5	6	7
7. Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin töötama õpetajana.	1	2	3	4	5	6	7
8. Õpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt.	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates riikides.	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi.	1	2	3	4	5	6	7
11. Õpetaja tööaeg sobib pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
12. Osakoormusega õpetajana töötamine võimaldab rohkem aega pere jaoks.	1	2	3	4	5	6	7
13. Ma tahan teha tööd, kus saab laste/noortega töötada.	1	2	3	4	5	6	7
14. Õpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).	1	2	3	4	5	6	7
15. Õpetajana on mul pikad koolivaheajad/pikk puhkus.	1	2	3	4	5	6	7
16. Õpetajana on mul lühike tööpäev.	1	2	3	4	5	6	7
17. Mul on head õpetamisoskused.	1	2	3	4	5	6	7
17.1. Palun nimetage neist Teie arvates kõige olulisemad.							

Õpetaja tööga seotud motiivid

.....							
18. Õpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse.	1	2	3	4	5	6	7
19. Õpetaja kvalifikatsiooni tunnistatakse igal pool.	1	2	3	4	5	6	7
20. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.	1	2	3	4	5	6	7
21. Minu perekond arvab, et ma peaksin töötama õpetajana.	1	2	3	4	5	6	7
22. Ma tahan töötada laste/noortekeskuses keskkonnas.	1	2	3	4	5	6	7
23. Õpetajatöö pakub stabiilset sissetulekut.	1	2	3	4	5	6	7
24. Koolivaheajad sobivad kokku pereeluga.	1	2	3	4	5	6	7
25. Õpetajatöö võimaldab teha teene ühiskonnale.	1	2	3	4	5	6	7
26. Õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvemast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust.	1	2	3	4	5	6	7
27. Mulle meeldib töötamine laste/noortega.	1	2	3	4	5	6	7
28. Õpetajatöö on turvaline (stabiilne).	1	2	3	4	5	6	7
29. Õpetaja elukutse sobib minu võimetega.	1	2	3	4	5	6	7
30. Õpetajatöö võimaldab mul valida, kus ma tahan elada.	1	2	3	4	5	6	7
31. Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele.	1	2	3	4	5	6	7
32. Õpetajatöö annab mulle rahulolu tunde.	1	2	3	4	5	6	7
33. Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori.	1	2	3	4	5	6	7
34. Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu.	1	2	3	4	5	6	7
35. Inimesed, kellega ma olen koos töötanud, arvavad, et peaksin töötama õpetajana.	1	2	3	4	5	6	7
36. Veel mingi tegur, mida eespool polnud mainitud, aga mis on oluline motivaator Teie töö puhul. Mis?.....							

II Iga alljärgneva TEIE tööd puudutava väite puhul palun hinnake, mil määral olete sellega praegusel hetkel nõus. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: 1 – ei ole üldse nõus kuni 7 – olen täiesti nõus.

Õpetaja tööga seotud motiivid

1. Mu kolleegidel ja minul on sama arvamus sellest, mis hariduses tähtis on.	1	2	3	4	5	6	7
2. Ma tunnen end tööpäeva lõpuks ära kasutatuna.	1	2	3	4	5	6	7
3. Ma tunnen, et kuulun sellesse kooli.	1	2	3	4	5	6	7
4. Lapsevanematega on kerge töötada.	1	2	3	4	5	6	7
5. Ma tunnen, et töötan liiga palju.	1	2	3	4	5	6	7
6. Minu suhe direktoriga põhineb vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kui ma hommikul tõusen, ootan pikisilmi tööle minekut.	1	2	3	4	5	6	7
8. Elu koolis on heitlik ja seal ei jää aega puhkamiseks ega taastumiseks.	1	2	3	4	5	6	7
9. Ma tunnen, et mu töö häirib mind (tekitab pingeid).	1	2	3	4	5	6	7
10. Koosolekud, haldustöö ja dokumentatsioon võtavad ära palju sellest ajast, mida tuleks kasutada õpetamiseks valmistumiseks.	1	2	3	4	5	6	7
11. Ma tunnen, et minu kolleegidel on minusse usku.	1	2	3	4	5	6	7
12. Minu haridusalased väärtused on kooskõlas nende väärtustega, mida rõhutatakse selles koolis.	1	2	3	4	5	6	7
13. Kooli juhtkond on toetav ja kiidab head tööd.	1	2	3	4	5	6	7
14. Ma mõtlen sageli õpetajaametist lahkumisele.	1	2	3	4	5	6	7
15. Õpetamiseks ette valmistamist tuleb sageli teha pärast tööaega.	1	2	3	4	5	6	7
16. Kolleegidevahelisi suhteid selles koolis iseloomustab sõbralikkus ja üksteisest hoolimine.	1	2	3	4	5	6	7
17. Ma tunnen end oma töös läbi põlenuna.	1	2	3	4	5	6	7
18. Õpilaste käitumise kontrollimisele kulub palju aega ja pingutust.	1	2	3	4	5	6	7
19. Õpetajana töötamine on äärmiselt rahuldust pakkuv.	1	2	3	4	5	6	7
20. Lapsevanemad usaldavad ja aktsepteerivad minu otsuseid.	1	2	3	4	5	6	7
21. Ma tunnen end kurnatuna, kui hommikul tõusen ja ees on uus päev.	1	2	3	4	5	6	7
22. Kui ma saaksin uuesti valiku teha, ei oleks ma õpetaja.	1	2	3	4	5	6	7
23. Minu õpetamist segavad sageli õpilased, kel on puudu distsipliinist.	1	2	3	4	5	6	7
24. Ma naudin õpetajana töötamist.	1	2	3	4	5	6	7
25. Ma tunnen, et see kool jagab minu vaateid sellest, mida hea õpetamine tähendab.	1	2	3	4	5	6	7
26. Ma ootan iga päev kannatamatult tööle minemist.	1	2	3	4	5	6	7
27. Õpetajad selles koolis aitavad ja toetavad üksteist.	1	2	3	4	5	6	7
28. Ma tunnen end oma tööst emotsionaalselt kurnatuna.	1	2	3	4	5	6	7
29. Haridusalastes asjades saan ma kooli juhtkonnalt alati abi ja nõu otsida.	1	2	3	4	5	6	7
30. Ma soovin, et mul oleks õpetajatööst erinev töö.	1	2	3	4	5	6	7
31. Ma tunnen, et lapsevanemad usaldavad minu õpetamist.	1	2	3	4	5	6	7
32. Terve päeva inimestega töötamine on mulle tõesti pingutus.	1	2	3	4	5	6	7

Õpetaja tööga seotud motiivid

33. Ma tunnen, et minu kooli juhtkond aktsepteerib mind.	1	2	3	4	5	6	7
34. Mõned käitumisprobleemidega õpilased muudavad raskeks tundide läbiviimise nii nagu need kavandatud olid.	1	2	3	4	5	6	7
35. Töötamine inimestega tekitab minus liiga palju stressi.	1	2	3	4	5	6	7
36. Ma tunnen, et minu kannatus on katkemas.	1	2	3	4	5	6	7
37. Haridusalastes asjades saan alati head abi oma kolleegidelt.	1	2	3	4	5	6	7
38. Veel mingi tegur, mida pole mainitud, kuid mis mõjutab Teie töörahulolu. Mis?.....	1	2	3	4	5	6	7

III Iga alljärgneva väite kohta palun hinnake, mil määral TEIE olete nõus, et see väide kehtib **õpetajatöö/õpetamise kohta ÜLDISELT**. Vastamiseks kasutage palun järgmist skaalat: **1 – ei ole üldse nõus** kuni **7 – olen täiesti nõus**.

1. Õpetajatöö on hästi tasustatud.	1	2	3	4	5	6	7
2. Õpetajatel on suur töökoormus.	1	2	3	4	5	6	7
3. Õpetajad saavad head palka.	1	2	3	4	5	6	7
4. Õpetajaid peetakse professionaalideks.	1	2	3	4	5	6	7
5. Õpetajatel on kõrge moraal.	1	2	3	4	5	6	7
6. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametioskusi.	1	2	3	4	5	6	7
7. Õpetajatöö on emotsionaalselt nõudlik.	1	2	3	4	5	6	7
8. Õpetaja elukutset peetakse kõrge staatusega ametiks.	1	2	3	4	5	6	7
9. Õpetajad tunnevad end ühiskonna poolt väärtustatuna.	1	2	3	4	5	6	7
10. Õpetajatöö nõuab kõrgeid ametialaseid teadmisi.	1	2	3	4	5	6	7
11. Õpetamine on raske töö.	1	2	3	4	5	6	7
12. Õpetaja elukutset peetakse lugupeetud ametiks.	1	2	3	4	5	6	7
13. Õpetajad tunnevad, et nende ametil on kõrge sotsiaalne staatus.	1	2	3	4	5	6	7
14. Õpetajad vajavad heal tasemel teadmisi õpetamismeetoditest ja -võtetest.	1	2	3	4	5	6	7

Lisa 2. Uurimuses osalenud õpetajate poolt õpetatavad ained.

Õppeaine	Sagedus	Protsent (%)
Humanitaarained	363	40 %
Eesti keel	115	
Inimeseõpetus	64	
Inglise keel	41	
Kirjandus	38	
Ajalugu	37	
Ühiskonnaõpetus	23	
Vene keel	15	
Karjääriõpetus	9	
Saksa keel	8	
Soome keel	4	
Usundiõpetus	3	
Meediaõpetus	3	
Psühholoogia	3	
Reaalained	200	22 %
Matemaatika	113	
Füüsika	27	
Informaatika	20	
Keemia	19	
Majandusõpetus	10	
Tehnoloogiaõpetus	8	
Robotika	3	
Loodusteaduslikud ained	118	13%

Õpetaja tööga seotud motiivid

Loodusõpetus	88	
Bioloogia	18	
Geograafia	12	
Oskusained	233	25 %
Kunstiõpetus- ja ajalugu	63	
Kehaline kasvatus	51	
Tööõpetus	50	
Käsitöö ja kodundus	29	
Muusikaõpetus	25	
Muu	15	

(õpiabi, liiklusõpetus, rahvatants/rütmika, draamaõpetus)

Lisa 3. Faktoritesse kuulunud väited ja faktorlaadungid (Möttus, 2015)

Faktor 1. „Sisemine motivatsioon ning töötamine laste ja noortega“

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väide
1.5	0,89	Mulle meeldib õpetamine.
1.13	0,87	Ma tahan teha tööd, kus sab laste/noortega töötada.
1.27	0,79	Mulle meeldib töötamine laste/noortega.
1.4	0,75	Ma tahan aidata lastel/noortel õppida.
1.1	0,74	Ma olen huvitatud õpetamisest.
1.22	0,70	Ma tahan töötada laste/noortekeskset keskkonnas.
1.3	0,48	Ma olen alati tahtnud olla õpetaja.
1.10	0,41	Õpetamine võimaldab mul kujundada laste/noorte väärtusi.

Faktor 2. „Soov kasulik olla ning kujundada laste ja noorte tulevikku“

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väide
1.31	0,84	Õpetamine võimaldab mul head teha kehvematest tingimustest tulnud noortele
1.33	0,74	Õpetajatöö võimaldab mul mõjutada lapsi/noori.
1.20	0,74	Õpetajaöö võimaldab mul mõjutada järgmist põlvkonda.
1.26	0,73	Õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust.
2.34	0,66	Õpetajatöö võimaldab mul töötada sotsiaalse ebavõrdsuse vastu.
1.18	0,44	Õpetajad annavad väärtusliku ühiskondliku panuse.

Faktor 3. „Töö sobivus eraeluga“

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väide
1.24	0,83	Koolivaheajad sobivad kokku pereeluga.
1.15	0,60	Õpetajana on mul pikad koolivaheajad/pikk puhkus.
1.12	0,54	Osakoormusega õpetajana töötamine võimaldab rohkem aega pere jaoks.

1.11	0,47	Õpetaja tööaeg sobib pereeluga.
1.16	0,45	Õpetajana on mul lühike tööpäev.

Faktor 4. „Tajutud õpetamisoskused“

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väide
1.17	0,88	Mul on head õpetamisoskused.
1.2	0,79	Mul on hea õpetaja omadused.
1.29	0,63	Õpetaja elukutse sobib minu võimetega.

Faktor 5. „Oluliste inimeste mõju“

Väite nr	Faktorlaadungi väärtus	Väide
1.7	0,86	Minu sõbrad arvavad, et ma peaksin töötama õpetajana.
1.35	0,75	Inimesed, kellega ma olen koos töötanud arvavad, et peaksin töötama õpetajana.
1.21	0,72	Minu perekond arvab, et ma peaksin töötama õpetajana.

Faktor 6. „Töö stabiilsus“

Väite nr	Faktorlaadungi Väärtus	Väide
1.28	0,76	Õpetajatöö on turvaline (stabiilne).
1.14	0,67	Õpetaja elukutse pakub kindlat töökohta (õpetajatel on alati tööd).
1.19	0,49	Õpetaja kvalifikatsiooni tunnustatakse igal pool.
1.23	0,48	Õpetajatöö pakub stabiilset sissetulekut.

Faktor 7. „Töövõimalus välismaal“

Väite nr	Faktorlaadungi Väärtus	Väide
1.9	0,87	Õpetaja amet võimaldab mul töötada Euroopa erinevates

		riikides.
1.8	0,82	Õpetajatel võib olla võimalus töötada rahvusvaheliselt.

Faktor 8. „Ühiskonna teenimine“

Väite nr	Faktorlaadungi Väärtus	Väide
1.6	0,76	Õpetajatöö võimaldab mul ühiskonda teenida.
1.25	0,69	Õpetajatöö võimaldab teha teene ühiskonnale.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marianne Lukk

(sünnikuupäev: 12.02.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Õpetajakutse valiku motiivid ja nende seosed õpetajate taustateguritega Eesti seitsme maakonna näitel,

mille juhendaja on Merle Taimalu,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas

digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 20.05.2015